

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

9 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Pawłyszcz

SSN Piotr Telusiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 maja 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Syndyka masy upadłości K. G.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 5 maja 2021 r., I AGa 78/21,
wydanego w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości K. G. przeciwko M. K.
- Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w [...].
przy interwencji ubocznej Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Kluczborku
o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu odpisu niniejszego wyroku;

3. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu odpisu niniejszego wyroku.

Dariusz Pawłyszcz

Krzysztof Wesołowski

Piotr Telusiewicz

[SOP]

UZASADNIENIE

Powód Syndyk masy upadłości dłużnika K. G. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą „V.” G. K. domagał się zasądzenia od pozwanego M. K. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą K. M. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w [...] kwoty 124.575 zł wraz z odsetkami ustawowymi, poczynwszy od 9 czerwca 2020 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu. Powód wskazał, że w marcu 2020 r. Sąd Rejonowy w [...] ogłosił upadłość dłużnika „V.” K. G., wyznaczając syndyka masy upadłości w osobie M. K. W ocenie powoda pozwany w sposób rażący naruszył swoje obowiązki wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów prawa i ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. 36 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych.

Skarb Państwa - Sąd Rejonowy w [...] przystąpił do postępowania w charakterze interwenienta ubocznego.

Wyrokiem z 19 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania.

Podstawą rozstrzygnięcia był następujący stan faktyczny.

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w [...] M. K. od 2018 r. prowadził postępowanie przeciwko dłużnikowi K. G. i w jego toku dokonał zajęcia m.in. nieruchomości dla której prowadzona jest księga wieczysta [...]. Postanowieniem Sądu Rejonowego w [...] z 21 sierpnia 2019 r., [...], w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości dłużnika K. G. zabezpieczono majątek dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego w osobie M. K. Informacja o powyższym została obwieszczona w Monitorze Sądowym i Gospodarczym [...]. Na licytacji 28 sierpnia 2019 r. Komornik Sądowy udzielił przybicia prawa własności niezabudowanej nieruchomości stanowiącej grunt rolny i łąkę, składającej się z działek numer: [...], [...], [...], [...] o łącznej powierzchni 4,93 ha położonej w K., dla której Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą [...], na rzecz licytantów M. W. oraz B. W. za kwotę 124.575 zł. Nieruchomość ta została ostatecznie sprzedana w trybie uproszczonym w licytacji publicznej za kwotę 124.575 zł. Postanowieniem z 10 września 2019 r. Sąd przysądził na rzecz wymienionych

licytantów własność wskazanej nieruchomości. Postanowieniem częściowym z 20 września 2019 r. komornik ustalił koszty egzekucji z nieruchomości.

Postanowieniem z 16 września 2019 r. Sąd Rejonowy w [...] zmienił sposób zabezpieczenia majątku dłużnika poprzez uchylenie ustanowienia tymczasowego nadzorcy sądowego i wyznaczył zarządcę przymusowego nad majątkiem dłużnika określając przy tym, że zarządca przymusowy posiada uprawnienie do dokonywania wszelkich czynności związanych z zarządem nad majątkiem dłużnika, w tym reprezentuje dłużnika, działając we własnym imieniu na rachunek dłużnika w postępowaniach sądowych, administracyjnych i podatkowych oraz nie ma obowiązku obejmowania zarządu nad całym majątkiem dłużnika poza obowiązkiem objęcia majątku dłużnika obejmującego należności, środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych. Jednocześnie Sąd wyznaczył zarządcą przymusowym M.K.

Nadzór nad egzekucją z wyżej wymienionej nieruchomości prowadzony był przez Sąd Rejonowy w [...] w sprawie [...].

W dniu 29 października 2019 r. Komornik Sądowy M. K. sporządził plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości dla której prowadzona jest księga wieczysta [...]. Pismem z 30 października 2019 r. zawiadomił wierzycieli o sporządzeniu planu podziału i pouczył o możliwości złożenia wobec niego zarzutów. W związku z uprawomocnieniem się planu podziału Komornik zwrócił się do Sądu Rejonowego w [...] o przekazanie na jego rzecz sumy uzyskanej z egzekucji.

Pismem z 14 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy w [...] doręczył komornikowi odpis prawomocnego postanowienia z 16 września 2019 r. o ustanowieniu dla dłużnika zarządcy przymusowego, a jednocześnie zobowiązał Komornika do doręczenia planu podziału zarządcy przymusowemu. Jednocześnie zobowiązał go do przesłania Sądowi planu podziału po jego uprawomocnieniu się, co też Komornik niezwłocznie uczynił.

W kolejnym piśmie Sąd zobowiązał Komornika do przesłania zarządcy przymusowemu postanowienia o przybiciu oraz protokołu z licytacji, co również Komornik uczynił.

Następnie postanowieniem z 4 marca 2020 r. Sąd Rejonowy w [...] oddalił skargę powoda o przysądzenie prawa własności oraz na przeprowadzenie licytacji tej nieruchomości oraz oddalił wniosek o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

Nadzór w przedmiocie egzekucji prowadzony przez Sąd Rejonowy został zakończony z uwagi na prawomocne przysądzenie prawa własności nieruchomości. Postanowienie z 10 września 2019 r. uprawomocniło się 26 września 2019 r., a 22 listopada 2019 r. został sporządzony przez Komornika plan podziału.

W dniu 9 marca 2020 r. Sąd Rejonowy w [...] ogłosił upadłość K. G. wyznaczając syndyka masy upadłości w osobie M. K. Informacja o powyższym została obwieszona w Monitorze Sądowym i Gospodarczym 17 marca 2020 r.

Pismem z 1 lipca 2020 r. powód wezwał pozwanego do zwrotu do masy upadłości kwoty 124.575 zł w terminie do 3 lipca 2020 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że zdaniem powoda jego szkoda wyraża się tym, iż uzyskana ze sprzedaży nieruchomości kwota 124.575 zł winna wejść do masy upadłości, gdyż Komornik zignorował treść Monitora Sądowego i Gospodarczego z 24 października 2019 r. Obwieszczenie to dotyczyło postanowienia z 16 września 2019 r., w którym wyznaczono zarządcę przymusowego nad majątkiem dłużnika. Zdaniem powoda skoro dłużnik miał odebrany zarząd i nie miał zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego postępowanie egzekucyjne winno z urzędu ulec zawieszeniu na podstawie art. 818 § 1 k.p.c. Tego zaś organ egzekucyjny nie uczynił.

W ocenie Sądu pierwszej instancji nie zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. W szczególności brak było podstaw do przyjęcia, że z chwilą ustanowienia nadzorca sądowego przed ogłoszeniem upadłości dochodzi do zawieszenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa z urzędu, jak również, aby z urzędu miał postępowanie egzekucyjne zawiesić Komornik.

Wyrokiem z 5 maja 2021 r., Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację powoda i orzekł o kosztach postępowania. Stwierdził, że podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i przyjmuje je za własne. Zaakceptował również wnioski i argumentację Sądu pierwszej instancji.

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżając ten wyrok w całości.

Skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania tj. art. 818 § 1 zd. 1, art. 174 § 1 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 176 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (dalej: p.u.) oraz naruszenie prawa materialnego tj. art. 62 p.u.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesione zarzuty okazały się niezasadne, a skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

Powołane w treści skargi kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 818 § 1 zd. 1 i art. 174 § 1 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. dotyczą zasadniczego zagadnienia spornego między stronami w rozpoznawanej sprawie. Odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego powód uzasadnia faktem dokonywania wymienionych wyżej czynności w postępowaniu egzekucyjnym pomimo, że postępowanie to w okolicznościach sprawy - według powoda - uległo zawieszeniu z mocy prawa (818 § 1 zd. 1 k.p.c.) albo też powinno zostać zawieszone przez komornika z urzędu (art. 174 § 1 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W ocenie skarżącego powołane przepisy znajdują zastosowanie w sytuacji, gdy ustanowiono zarządcę przymusowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości i postępowanie egzekucyjne dotyczy majątku objętego zabezpieczeniem.

Sąd Najwyższy podziela stanowisko Sądów obu instancji, że zagadnienie zawieszenia postępowania egzekucyjnego w związku z postępowaniem upadłościowym objęte jest regulacjami o charakterze szczególnym. Według art. 146 ust. 1 p.u. postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku wchodzącego w skład masy upadłości, wszczęte przed dniem ogłoszenia upadłości, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości. Postępowanie to umarza się z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Z kolei w ramach postępowania zabezpieczającego postępowanie egzekucyjne może być zawieszone na podstawie art. 39 ust. 1 p.u. na wniosek wnioskodawcy, dłużnika lub tymczasowego nadzorcy sądowego, jeżeli jest to niezbędne do osiągnięcia celów postępowania upadłościowego.

Za pozbawione podstaw uznać należy twierdzenie skarżącego o podobieństwie skutków ustanowienia zarządcy przymusowego do sytuacji utraty przez dłużnika zdolności procesowej i braku przedstawiciela ustawowego, stanowiącej przesłankę zastosowania art. 818 § 1 zd. 1 k.p.c. Skutkiem ustanowienia zarządcy przymusowego jest pozbawienie dłużnika prawa zarządu majątkiem (W. Gewald, w: Prawo upadłościowe. Komentarz, red. A. Witosz, wyd. 2, Warszawa 2021, s. 215). W razie ustanowienia zarządcy przymusowego brak jest zatem podobieństwa uzasadniającego analogię z powołanego przepisu. Zastosowanie analogii nie jest również uzasadnione ze względu na brak luki w ustawie, co wynika z obowiązywania przytoczonych wyżej regulacji zawieszenia postępowania egzekucyjnego ze względu na postępowanie upadłościowe.

Przedstawione regulacje prawa upadłościowego wyłączają również zastosowanie art. 174 § 1 pkt 5 k.p.c., w którym przewidziano zawieszenie z urzędu postępowania, jeżeli ustanowiono zarządcę przymusowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości lub zarządcę tymczasowego w postępowaniu o otwarciu postępowania sanacyjnego, a postępowanie dotyczy majątku objętego zabezpieczeniem. Przepis ten ma zastosowanie w procesie, a według art. 13 § 2 k.p.c. w innych postępowaniach unormowanych w Kodeksie postępowania cywilnego stosuje się go odpowiednio, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. W doktrynie wskazuje się, że wpływ ogłoszenia upadłości na postępowanie egzekucyjne uregulowany jest w art. 146 p.u. (A. Jakubecki, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, s. 783). Przepis ten ma charakter szczególny w rozumieniu art. 13 § 2 k.p.c., wyłączając odpowiednie zastosowanie art. 174 § 1 pkt 5 k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym. Podobnie, za *lex specialis* uznać należy art. 39 ust. 1 p.u.

Niezasadny jest także zarzut naruszenia art. 176 ust. 1 p.u. poprzez przyjęcie, że znajduje on zastosowanie do zarządcy przymusowego. Według treści powołanego przepisu jego adresatem jest syndyk, natomiast według art. 40 ust. 4 p.u. do zarządcy przymusowego stosuje się odpowiednio przepisy o syndyku. Zatem przepis ten może naruszyć zarządca przymusowy przez zaniechanie zawiadomienia komorników prowadzących postępowania egzekucyjne, a nie komornik.

Z kolei ustalenia dotyczące chwili, w której fakt ustanowienia zarządcy przymusowego został ujawniony pozwanemu, zakwalifikować należy jako element ustaleń faktycznych leżących u podstaw zaskarżonego wyroku. Ustalenia takie na podstawie art. 398³ § 3 k.p.c. nie podlegają kontroli kasacyjnej.

Niezależnie od powyższego, zgodzić się należy ze stanowiskiem pozwanego, podniesionym w odpowiedzi na skargę kasacyjną, że rozważane wyżej zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie mogą odnieść skutku również z tego względu, że nie były przez Sąd Apelacyjny zastosowane. Skarżący zarzucając naruszenie przepisów postępowania w istocie zakwestionował prawidłowość rozstrzygnięcia w przedmiocie spełnienia materialnoprawnych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej. Ponieważ przypisywany pozwanemu czyn niedozwolony polegać miał na wadliwym prowadzeniu postępowania egzekucyjnego zamiast jego zawieszenia, zastosowanie prawa materialnego wymagało uprzedniego rozstrzygnięcia kwestii proceduralnych z zakresu postępowania egzekucyjnego, dotyczących czynności dokonywanych przez pozwanego. Ewentualne uchybienia Sądu Apelacyjnego przy dokonywaniu oceny prawidłowości prowadzenia egzekucji z nieruchomości przez pozwanego nie stanowią jednak w niniejszej sprawie naruszenia przepisów postępowania, ponieważ Sąd Apelacyjny nie prowadził postępowania egzekucyjnego, lecz oceniał zgodność z prawem prowadzenia egzekucji przez pozwanego. W związku z powyższym błędne rozstrzygnięcie w przedmiocie spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, wynikające z wadliwej oceny czynności egzekucyjnych prowadzonych przez pozwanego, powinno zostać powołane w ramach zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego Skarżący nie wskazał również, aby uchybienia te miały wpływ na wynik postępowania. Wymieniona w treści tych zarzutów nieważność postępowania odnosi się do postępowania egzekucyjnego, które prowadził pozwany, a nie do postępowania przed Sądem Apelacyjnym w rozpoznawanej sprawie.

Niezasadny okazał się również zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 62 p.u. Przyznać należy rację skarżącemu, że pojęcie masy upadłości obejmuje

wyłącznie aktywa (D. Chrapoński, w: Prawo upadłościowe. Komentarz, red. A. Witosz, wyd. 2, Warszawa 2021, s. 275). Nie można się zatem zgodzić ze stwierdzeniem Sądu Apelacyjnego o zmniejszeniu zarówno aktywów, jak i pasywów masy upadłości. Stwierdzenie to zawarte zostało jednak w ramach szerszego wyводу, jako jeden z argumentów na rzecz konkluzji, że nie doszło do wyrządzenia szkody w stosunku do masy upadłości. Sąd Apelacyjny uzasadnił brak wystąpienia szkody również w oparciu o inne okoliczności, stwierdzając ponadto brak pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej. W związku z tym nie można przyjąć, aby powyższe uchybienie mogło wpłynąć na ocenę trafności zaskarżonego wyroku.

Wobec powyższego, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego pozwanego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. O kosztach postępowania kasacyjnego interwenienta ubocznego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3, art. 99 k.p.c. oraz art. 107 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Dariusz Pawłyszcz

Krzysztof Wesołowski

Piotr Telusiewicz

[ał]